

ความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดของเด็กวัยเรียนอายุ 5-9 ปี
และกลไกการดำเนินงานทีมผู้ก่อการดีระดับทองแดง ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 12 ปี 2562
Survival Swimming Knowledge of School-Age Children (5-9 years old) and the
Operation Mechanism of MERIT MAKER TEAM (Copper Level)
of Regional Health 12 in 2019

พนทิพย์ พริกชู^{1*} และนฤมล รักษายศ¹
Fonthip Prikchoo¹ and Narumol Raksayot¹
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา^{1*}

The office of Disease Prevention and Control 12, songkhla province

(Received: October 14, 2020; Revised: April 11, 2021; Accepted: April 12, 2021)

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณานี้ใช้วิธีเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดของเด็กวัยเรียนอายุ 5-9 ปี และศึกษากลไกการดำเนินงานทีมผู้ก่อการดีป้องกันการจมน้ำระดับทองแดง ในเขตสุขภาพที่ 12 กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 5-9 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 568 คน และทีมผู้ก่อการดีระดับทองแดง ปี 2561 จำนวน 11 ทีม เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินผลกรว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด และแบบสัมภาษณ์กลไกการขับเคลื่อนงานทีมผู้ก่อการดี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีความรู้เรื่องการว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.27 เรื่องความปลอดภัยทางน้ำที่ตอบถูกมากที่สุด คือ “เมื่อจะไปเล่นน้ำควรไปกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง” ร้อยละ 98.77 การเอาชีวิตรอดในน้ำที่ปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ “สามารถว่ายน้ำทำไต่ก็ได้เป็นระยะทาง 25 เมตร” ร้อยละ 23.77 นักเรียนร้อยละ 53.0 ไม่ทราบว่าถึง กะละมังอาบน้ำเด็ก กระติกน้ำ สามารถทำให้เด็กจมน้ำได้ และพบว่าเด็กเกินครึ่ง (ร้อยละ 55.11) เมื่อพบคนจมน้ำจะกระโดดลงไปช่วยทันทีเพราะว่ายน้ำเป็น

2. กลไกการดำเนินงานทีมผู้ก่อการดีป้องกันการจมน้ำ เริ่มต้นจากมีสถานการณ์เด็กจมน้ำเสียชีวิตในพื้นที่ หน่วยงานท้องถิ่นและสาธารณสุขจึงมีการคืนข้อมูลทำให้ชุมชนเห็นถึงปัญหา และร่วมกันหามาตรการป้องกัน โดยมีการบูรณาการงานจากหลายภาคส่วน กิจกรรมประกอบด้วย การสำรวจและจัดการแหล่งน้ำเสี่ยง ติดตั้งป้าย/อุปกรณ์ช่วยคนตกน้ำ ให้ความรู้ในชุมชน/สถานบริการสาธารณสุข/โรงเรียน สอนหลักสูตรว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด สอนฝึกปฏิบัติการช่วยฟื้นคืนชีพ และสื่อสารประชาสัมพันธ์ ทีมผู้ก่อการดีส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการสอนหลักสูตรว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดให้สามารถช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้น เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่สามารถลดการเสียชีวิตเด็กจมน้ำได้

ปัจจัยความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาการป้องกันเด็กจมน้ำให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีการคืนข้อมูลให้พื้นที่เพื่อให้ทราบสถานการณ์ รวมทั้งมีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน จิตอาสา และประชาชนในพื้นที่ที่เข้มแข็ง และต้องให้โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึงจะสามารถขับเคลื่อน และขยายผลต่อไปได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด, ทีมผู้ก่อการดีระดับทองแดง

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: sorvore_12@hotmail.com เบอร์โทรศัพท์ 089-7394676)

Abstract

This descriptive study was conducted by quantitative and qualitative methods to evaluate knowledge about survival swimming of school-age children (5-9 years old) and explored the operation mechanism of MERIT MAKER TEAM (Copper level) to prevent child drowning in Regional Health 12. Participants were 568 school-age children (5-9 years old) studying in primary schools under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education in Regional Health 12 and also 11 MERIT MAKER TEAMS (Copper Level) in 2019. Data were collected by using survival swimming evaluation forms and interview guidelines linked to the operation mechanism of MERIT MAKER TEAM. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics and qualitative data were analyzed by content analysis. The results revealed that:

1. there were 58.27% of students having knowledge about survival swimming at a moderate level which most correct answer was about water safety linking to “When going to play in the water, you should go with your parents or guardians” with 98.77%. However, the lowest percentage of practical survival in the water was "The ability to swim in any postures for 25 meters" with 23.77%. In addition, more than 50% percent of the participants did not know that buckets of water, baby bathtubs and cooler boxes can cause drowning in children (53.0%) and also may jump into the water immediately to help drowning people based on their swimming ability (55.11%).

2. the operation mechanism of MERIT MAKER TEAM to prevent drowning started with the case of child drowning death occur in the area. The local administrative organizations and the public health organizations then provided the information reporting to community for problem awareness. The preventive strategies were set by integrated and related sectors which included activities linked to surveying and managing risk water sources, providing warning signs/life vest equipment and health education in communities/public health facilities/schools, teaching swimming for life survival, resuscitation and how to give essential communication. Most of MERIT MAKER TEAM agreed that swimming courses for life survival was the best way to reduce child drowning deaths.

There were key successful and effective factors related to this situation including: providing or reporting the information to community for problem recognition; having strong networks involving public and private sectors, volunteers and local people; and assigning schools and local administrative organizations to participate and take path in leading, running, continuing the project for further extending and sustaining the operation.

Keyword: Survival Swimming, MERIT MAKER TEAM (Copper Level)

บทนำ

การจมน้ำเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตจากสาเหตุการบาดเจ็บ (Injury) จากรายงานการจมน้ำระดับโลก (Global Report on Drowning) ขององค์การอนามัยโลกพบว่าคนที่จมน้ำเสียชีวิต มากกว่าร้อยละ 50 อยู่ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี ทั้งนี้ในกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี พบว่าการจมน้ำเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับที่ 3 เสียชีวิตปีละ 140,219 คน เฉลี่ยวันละ 384 คน รองจากโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ (Meningitis) และเอดส์ (HIV)

(WHO, 2014) สำหรับประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ.2551-2560) พบว่ามีเด็กจมน้ำเสียชีวิตเฉลี่ยสูงถึง 957 คนต่อปี หรือวันละเกือบ 3 คน (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561)

การเสียชีวิตจากการตกน้ำ จมน้ำของเด็กไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีพ.ศ.2542-2548 และเริ่มมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2549 ภายหลังจากกรมควบคุมโรค และหน่วยงานเครือข่ายเริ่มดำเนินการในมาตรการต่าง ๆ โดยลดลงมากกว่าร้อยละ 50 โดยนับตั้งแต่ปลายปี 2549 เด็กไทยจมน้ำเสียชีวิตปีละ 1,500 คน หรืออัตราการเสียชีวิตต่อประชากรเด็กแสมคนอยู่ในช่วง 9.1-11.5 และปี พ.ศ.2559 ลดลงเหลือ 713 คน หรือมีอัตราการเสียชีวิตต่อประชากรเด็กแสมคนเท่ากับ 6.2 อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าก่อนปีพ.ศ.2558 กลุ่มอายุ 5-9 ปี มีอัตราการเสียชีวิตที่สูงที่สุด แต่หลังจากปีพ.ศ.2558 เป็นต้นมาพบว่ากลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นกลุ่มที่เสียชีวิตที่สูงที่สุด เพศชายมีอัตราการเสียชีวิตจากการตกน้ำ จมน้ำสูงกว่าเพศหญิงประมาณ 2 เท่าตัว ช่วงเดือนเมษายนเป็นช่วงที่มีเด็กจมน้ำเสียชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือมีนาคมและพฤษภาคม ซึ่งช่วงดังกล่าวเป็นช่วงฤดูร้อน และปิดภาคการศึกษา วันเสาร์ และวันอาทิตย์จะมีการจมน้ำสูงสุด และช่วงเวลา 15.00-17.59 น. เป็นช่วงที่มีการเกิดเหตุสูงสุด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเสียชีวิตสูงสุด รองลงมาคือภาคใต้ ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) และภาคเหนือ แหล่งน้ำที่มีเด็กเสียชีวิตจากการตกน้ำ จมน้ำสูงสุดคือ แหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ 39.2 รองลงมาคืออ่างอาบน้ำ ร้อยละ 6.8 และสระว่ายน้ำ ร้อยละ 2.7 (สุชาติา เกิดมงคลการ, สัม เอกเฉลิมเกียรติ และกาญจณีย์ ตำนาคแก้ว, 2558) ทั้งนี้การจมน้ำของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีเป็นสาเหตุของความสูญเสียปีสุขภาวะ (Disability-Adjusted Life Year: DALY) อันดับที่ 3 ในเด็กชาย (DALY = 26,000 ปี) และอันดับที่ 6 ในเด็กหญิง (DALY = 10,000 ปี) (สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ, 2559)

จากการประเมินผลของสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรคปีพ.ศ.2556 พบว่าเด็กไทยอายุต่ำกว่า 15 ปี ว่ายน้ำเป็นร้อยละ 23.7 และว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดได้ (มีความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ ทักษะการเอาชีวิตรอดในน้ำ และทักษะการช่วยผู้ประสบภัยทางน้ำ) ร้อยละ 4.4 ทั้งนี้เด็กที่เรียนหลักสูตรว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด จะมีความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ ทักษะการเอาชีวิตรอดในน้ำ และทักษะการช่วยผู้ประสบภัยทางน้ำ มากกว่าเด็กที่ไม่ได้เรียนถึง 7.4 เท่า, 20.7 เท่า และ 2.7 เท่า ตามลำดับ (สุชาติา เกิดมงคลการ, สัม เอกเฉลิมเกียรติ และคณะ, 2557) และจากการสำรวจการใช้เสื้อชูชีพในปี พ.ศ.2558 พบว่า ประเทศไทยยังมีการใช้ค่อนข้างต่ำ ในกลุ่มเด็กมีการสวมเสื้อชูชีพที่ถูกต้อง ร้อยละ 6.0 ขณะที่ในทุกกลุ่มอายุมีเพียงร้อยละ 4.2 ที่มีการสวมเสื้อชูชีพที่ถูกต้อง (สุชาติา เกิดมงคลการ, สัม เอกเฉลิมเกียรติ และกิ่งกาญจน์ จงสุขไกล, 2558) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการจมน้ำสรุปได้ 2 ปัจจัยที่สำคัญคือ 1) ปัจจัยด้านตัวบุคคล คือตัวเด็กเอง ซึ่งความเสี่ยงของเด็กขึ้นอยู่กับสภาพร่างกาย พัฒนาการ พฤติกรรม และโรคประจำตัวของเด็กแต่ละคน และ 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การมีแหล่งน้ำใกล้ตัวเด็กซึ่งทำให้เด็กสามารถเข้าถึงได้ง่าย การไม่มีรั้วรอบแหล่งน้ำเพื่อแบ่งแยกเด็กออกจากแหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ในครอบครัวที่พ่อแม่ต้องทำงาน ทำให้เด็กขาดผู้ดูแลหลัก เด็ก/ผู้ดูแล/ชุมชน ไม่รู้สึกว่าเป็นความเสี่ยงของเด็ก ผู้ช่วยเหลือใกล้เคียงไม่มีความรู้ในการกู้ชีพหรือปฐมพยาบาลผิวดิถี สถานพยาบาลทางการแพทย์ใกล้ชุมชน ไม่มีความพร้อมในการช่วยเหลือภาวะฉุกเฉิน (สุชาติา เกิดมงคลการ, สัม เอกเฉลิมเกียรติ และกาญจณีย์ ตำนาคแก้ว, 2558)

ปัจจัยเสี่ยงต่อการจมน้ำในเด็กและผู้ใหญ่มีความแตกต่างกัน เด็กเล็กมีความสัมพันธ์กับการดูแลของผู้ดูแลเด็ก และการจัดการสิ่งแวดล้อมในบ้านและละแวกบ้าน พฤติกรรมของเด็กในการปฏิบัติตามกฎแห่งความปลอดภัย และทักษะการว่ายน้ำ-ช่วยคนจมน้ำ ในเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความปลอดภัยในแหล่งน้ำสาธารณะ การเดินทางทางน้ำ การใช้สารมึนเมา และทักษะการว่ายน้ำช่วยคนจมน้ำ (อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 2549) สำหรับการป้องกันการจมน้ำของเด็ก จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการในทุกมาตรการ เพราะเด็กแต่ละช่วงอายุจะมีปัจจัยเสี่ยงที่แตกต่างกัน และนอกจากปัจจัยทางด้านตัวเด็กเองแล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น พ่อ/แม่/ผู้ปกครอง/ผู้เลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการดำเนินการเพียงมาตรการเดียว ไม่ทำให้การจมน้ำเสียชีวิตลดลงมากนัก ดังนั้นกลยุทธ์ “ผู้ก่อการดี (Merit Maker) ป้องกันการจมน้ำ” ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานป้องกันการจมน้ำอย่างต่อเนื่องและ

ทุกมาตรการ รวมทั้งการดำเนินการโดยใช้การมีส่วนร่วม ของชุมชน ในรูปแบบแบบสหสาขา และใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานป้องกันการจมน้ำระดับโลกที่ทุกประเทศเห็นร่วมกันว่า สิ่งสำคัญของการดำเนินงานป้องกันการจมน้ำคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน

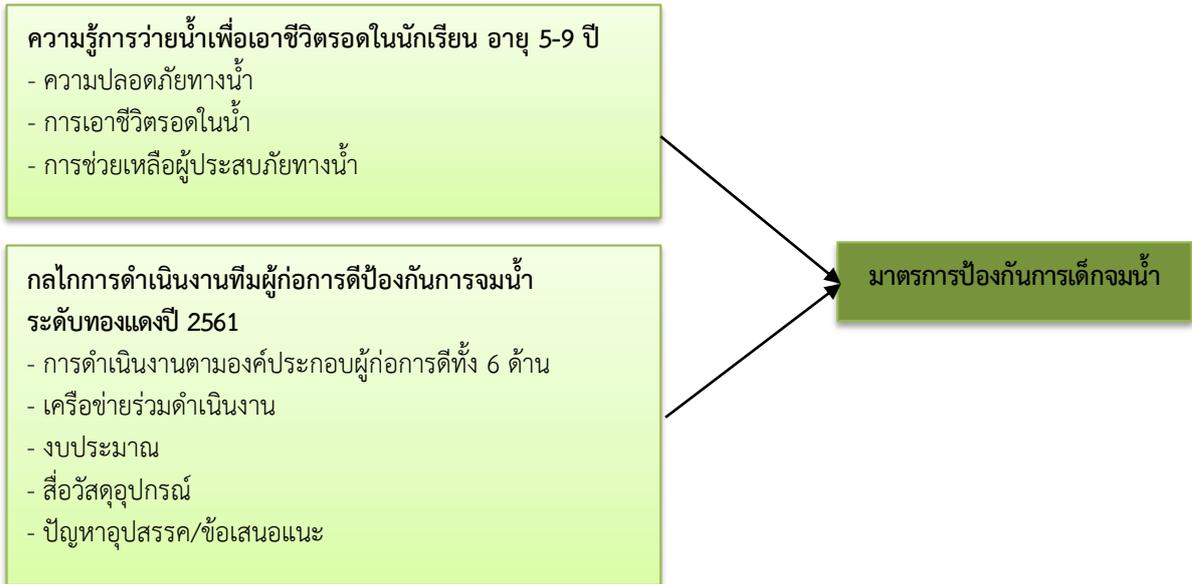
จากข้อมูลสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขปีพ.ศ.2557-2561 เขตสุขภาพที่ 12 มีผู้เสียชีวิตจากการจมน้ำอายุน้อยกว่า 15 ปี จำนวน 69, 67 60, 74 และ 80 คน ตามลำดับ คิดเป็นอัตรา 5.4, 5.7, 5.4, 6.5 และ 7.2 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ จำแนกพื้นที่เสี่ยงโดยใช้ Baseline พ.ศ.2559 พบว่าจังหวัดสตูล และปัตตานีเป็นพื้นที่เสี่ยงมาก (อัตราการเสียชีวิต 7.5 ต่อแสนประชากรขึ้นไป) จังหวัดสงขลา และนราธิวาส เป็นพื้นที่เสี่ยงปานกลาง (อัตราการเสียชีวิต 5.0-7.4 ต่อแสนประชากร) จังหวัดตรัง พัทลุง และยะลาเป็นพื้นที่เสี่ยงน้อย (อัตราการเสียชีวิตน้อยกว่า 5.0 ต่อแสนประชากร) จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาต้องการสำรวจความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด (ความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ ทักษะการเอาชีวิตรอดในน้ำ และทักษะการช่วยผู้ประสบภัยทางน้ำ) ของเด็กอายุ 5-9 ปี ในเขตสุขภาพที่ 12 เนื่องจากมีการวิเคราะห์ความเสี่ยง (ค่าเฉลี่ยปี พ.ศ.2552-2561) พบว่ากลุ่มเด็กอายุ 5-9 ปี เสียชีวิตสูงสุด ร้อยละ 40.2 และเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราต่อประชากรแสนคนพบว่าเด็กกลุ่มนี้มีอัตราการเสียชีวิตสูงสุดเช่นเดียวกัน (สำนักโรคไม่ติดต่อ กลุ่มป้องกันการบาดเจ็บทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2562) และต้องการทราบกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่ผู้ก่อการดีป้องกันการจมน้ำ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำแผนงานโครงการ และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการจมน้ำในเด็กวัยเรียน อันจะส่งผลให้ลดอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็กวัยเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อประเมินความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดของเด็กวัยเรียนอายุ 5-9 ปี ในเขตสุขภาพที่ 12
2. เพื่อศึกษากลไกการดำเนินงานที่ผู้ก่อการดีป้องกันการจมน้ำระดับทองแดง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยเสี่ยงจากการจมน้ำในกลุ่มเด็กอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มักเกิดจากปัจจัยด้านตัวเด็กเองที่มักชวนกันไปเล่นน้ำ ประกอบกับเด็กไม่มีความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ ไม่มีทักษะการเอาชีวิตรอดในน้ำ และวิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้อง การป้องกันการจมน้ำจึงจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการในทุกมาตรการ และกลยุทธ์ “ผู้ก่อการดี (Merit Maker) ป้องกันการจมน้ำ” เป็นกลยุทธ์ที่ดำเนินการโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบแบบสหสาขา ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานป้องกันการจมน้ำระดับโลกที่ทุกประเทศเห็นร่วมกันว่า สิ่งสำคัญของการดำเนินงานป้องกันการจมน้ำคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2562) ผู้ศึกษาจึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเชิงพรรณานี้เก็บข้อมูลแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม 2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. เด็กวัยเรียนทั้งเพศหญิง และเพศชาย ที่มีอายุระหว่าง 5-9 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตสุขภาพที่ 12 จำนวน 378,446 คน

2. ทีมผู้ก่อการดีระดับทองแดงปี 2561 จำนวน 36 ทีม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. เด็กวัยเรียนทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่มีอายุระหว่าง 5-9ปี โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตสุขภาพที่ 12 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างซึ่งคำนวณได้จากสูตรการประมาณค่าสัดส่วนแบบทราบขนาดประชากร (Daniel, 1995) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน และเพื่อป้องกันความผิดพลาด จึงเก็บกลุ่มตัวอย่างเพิ่มได้ทั้งสิ้น 568 คน

2. สุ่มทีมผู้ก่อการดีระดับทองแดงปี 2561 ร้อยละ 30 ได้จำนวน 11 ทีม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินผลการว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมข้อความ

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ โดยข้อความจะครอบคลุมเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่อาจทำให้เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี จมน้ำได้, แหล่งน้ำที่อาจทำให้เด็กอายุ 3 ปีขึ้นไป จมน้ำได้ และความปลอดภัยในการเดินทางทางน้ำ จำนวน 17 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ 2 ตัวเลือก ใช่ ไม่ใช่ โดยให้นักเรียนเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่คิดว่าถูกต้องที่สุด มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 3 ความรู้เรื่องการเอาชีวิตรอดในน้ำ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ 3 ตัวเลือก ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ โดยให้นักเรียนเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่คิดว่าถูกต้องที่สุด มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือตอบไม่แน่ใจ ได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 4 ความรู้เรื่องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ 2 ตัวเลือก ใช่ ไม่ใช่ โดยให้นักเรียนเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่คิดว่าถูกต้องที่สุด มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน

โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด (มีความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ การเอาชีวิตรอดในน้ำ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของบลูม (Bloom, 1968) ดังนี้

คะแนนอยู่ในช่วง 0-59%	(0-14 คะแนน)	หมายถึง	มีความรู้น้อย
คะแนนอยู่ในช่วง 60-79%	(15-19 คะแนน)	หมายถึง	มีความรู้ปานกลาง
คะแนนอยู่ในช่วง 80-100%	(20-25 คะแนน)	หมายถึง	มีความรู้ดี

2. แบบสัมภาษณ์กลไกการขับเคลื่อนงานทีมผู้ก่อการดี จำนวน 16 ข้อ ลักษณะแนวคำถามปลายเปิด แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กจมน้ำในพื้นที่ การดำเนินงานตามองค์ประกอบ ทั้ง 6 ด้าน เครื่องมือที่ร่วมดำเนินงาน งบประมาณที่ใช้ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนำกรอบแนวคิดมาช่วยในการกำหนดขอบเขตเนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. แบบประเมินความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด ใช้แบบประเมินของสำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

3. แบบสัมภาษณ์กลไกการขับเคลื่อนงานทีมผู้ก่อการดี นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษาเนื้อหา พร้อมกับขอคำแนะนำเพิ่มเติม จากนั้นแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงซักซ้อมทำความเข้าใจให้กับผู้ช่วยวิจัย
2. ทำหนังสือขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานงานกับผู้รับผิดชอบในพื้นที่ที่ทำการศึกษ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขอความร่วมมือประสานกลุ่มตัวอย่างเพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. นำเครื่องมือที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่

4. สัมภาษณ์ทีมผู้ก่อการดีระดับทองแดง จำนวน 11 ทีม ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานหลายภาคส่วน ได้แก่ สาธารณสุข, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, สถานศึกษา, สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, มูลนิธิ และผู้นำชุมชน

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการ double entry data จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปวิเคราะห์ ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Choice) และคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ

2. แบบประเมินความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด โดยข้อคำถามจะครอบคลุมเกี่ยวกับความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ การเอาชีวิตรอดในน้ำ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ จำนวน 25 ข้อ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ

3. แบบสัมภาษณ์กลไกการดำเนินงานทีมผู้ก่อการดี โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอความเรียงประกอบข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน

ตาราง 1 ความถี่และร้อยละ ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน

ข้อมูลส่วนบุคคล	ความถี่ (N= 568)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	254	44.72
หญิง	314	55.28
อายุ : Min = 5 ปี Max = 9 ปี Mean = 7.28 SD = 1.33		
ระดับการศึกษา		
อนุบาล	191	33.62
ประถมศึกษาปีที่ 1	127	22.36
ประถมศึกษาปีที่ 2	122	21.48
ประถมศึกษาปีที่ 3	128	22.54

จากตาราง 1 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เพศหญิง ร้อยละ 55.28 อายุเฉลี่ย 7 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาลมากที่สุด ร้อยละ 33.62

2. ความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดของเด็กวัยเรียนอายุ 5-9 ปี ในเขตสุขภาพที่ 12

ตาราง 2 ความถี่และร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด (ผู้ที่ตอบถูก)

ข้อคำถาม	ความถี่ (N= 568)	ร้อยละ	ระดับความรู้
ความปลอดภัยทางน้ำ			
1. แหล่งน้ำที่อาจทำให้เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีจมน้ำได้			
1.1 ถังน้ำ	329	57.92	น้อย
1.2 กะละมัง/อ่างอาบน้ำเด็ก	199	35.04	น้อย
1.3 สระว่ายน้ำยาง	404	71.13	ปานกลาง
1.4 กระติกน้ำ	270	47.54	น้อย
2. แหล่งน้ำที่อาจทำให้เด็กอายุ 3 ปีขึ้นไป จมน้ำได้			
2.1 แอ่งน้ำขัง	410	72.18	ปานกลาง
2.2 โถงขนาดใหญ่	446	78.52	ปานกลาง
2.3 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	470	82.75	ดี
2.4 บ่อเลี้ยงปลาข้างบ้าน	503	88.56	ดี
3. ความปลอดภัยในการเดินทางทางน้ำ			
3.1 เมื่อจะไปเล่นน้ำ ควรไปกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง/ผู้ใหญ่	561	98.77	ดี
3.2 เมื่อต้องการเล่นน้ำสามารถไปเล่นกับเพื่อนหรือไปโดยลำพังได้	485	85.39	ดี
4. อุปกรณ์ที่ควรนำไปด้วยเมื่อไปเล่นน้ำ			
4.1 เสื้อชูชีพ	537	94.54	ดี
4.2 ขวดน้ำพลาสติกเปล่า/ถังแก๊สพลาสติกเปล่า	292	51.41	น้อย
4.3 ไม่ต้องทำอะไรไปก็ได้ แค่แต่งตัวให้สวย/หล่อ	452	79.58	ปานกลาง
5. กฎแห่งความปลอดภัย			
5.1 ควรกินอาหารก่อนลงเล่นน้ำอย่างน้อย 30 นาที	443	77.99	ปานกลาง
5.2 การว่ายน้ำเวลากลางวัน/ช่วงที่ฝนกำลังตกเป็นอันตราย	396	69.72	ปานกลาง

ตาราง 2 ความถี่และร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด (ผู้ที่ตอบถูก)(ต่อ)

ข้อคำถาม	ความถี่ (N= 568)	ร้อยละ	ระดับความรู้
5.3 ไม่ควรใส่กางเกงยีนส์ลงเล่นน้ำ	395	69.54	ปานกลาง
5.4 เมื่อนั่งเรือต้องใส่เสื้อชูชีพทุกคน แม้วัยน้ำเป็น	529	93.13	ดี
การเอาชีวิตรอดในน้ำ			
1. สามารถว่ายน้ำท่าใดก็ได้เป็นระยะทาง 25 เมตร (รบบัสโดยสาร ต่อกัน 2 คัน)	135	23.77	น้อย
2. สามารถลอยตัวแบบนอนหงาย (แม่ชีลอยน้ำ) ได้นาน 3 นาที	136	23.94	น้อย
3. สามารถลอยตัวแบบลูกหมาตน้ำได้นาน 1 นาที	167	29.40	น้อย
4. สามารถเกาะขวน้ำดื่มลอยตัวได้นาน 3 นาที	254	44.72	น้อย
การช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ			
1. เมื่อพบคนจมน้ำ ควรตะโกนขอความช่วยเหลือ/ตามผู้ใหญ่มาช่วย	539	94.89	ดี
2. เมื่อพบคนจมน้ำ ควรกระโดดลงไปช่วยทันที เพราะเราว่ายน้ำเป็น	313	55.11	น้อย
3. เมื่อพบคนจมน้ำระยะใกล้ ควรยื่น/นั่งบนฝั่ง แล้วใช้อุปกรณ์ยื่น ช่วยเหลือคนจมน้ำจากบนฝั่ง เช่น ไม้ เสื้อ กางเกง	431	75.88	ปานกลาง
4. เมื่อพบคนจมน้ำระยะไกล ควรโยนอุปกรณ์ที่ลอยน้ำให้คนจมน้ำจับ	506	89.08	ดี

จากตาราง 2 พบว่านักเรียนมีความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำมากที่สุด สำหรับข้อคำถามที่นักเรียนตอบถูกมากที่สุด คือข้อที่ถามว่า “เมื่อจะไปเล่นน้ำ ควรไปกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง/ผู้ใหญ่” ร้อยละ 98.77 รองลงมาคือ “เมื่อพบคนจมน้ำ ควรตะโกนขอความช่วยเหลือ/ตามผู้ใหญ่มาช่วย” ร้อยละ 94.89 สำหรับการเอาชีวิตรอดในน้ำที่นักเรียนปฏิบัติได้น้อยที่สุด คือ “สามารถว่ายน้ำท่าใดก็ได้เป็นระยะทาง 25 เมตร (รบบัสโดยสารต่อกัน 2 คัน)” ร้อยละ 23.77 รองลงมาคือ “สามารถลอยตัวแบบนอนหงาย (แม่ชีลอยน้ำ) ได้นาน 3 นาที” ร้อยละ 23.94

ตาราง 3 ระดับความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด (ความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ การเอาชีวิตรอดในน้ำ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ)

ระดับความรู้ว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด	ความถี่ (N=568)	ร้อยละ
ความรู้น้อย คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 (0-6 คะแนน)	120	21.13
ความรู้ปานกลาง คะแนนระหว่างร้อยละ 60-79 (7-12 คะแนน)	331	58.27
ความรู้ดี คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป (13-17 คะแนน)	117	20.60
รวม	568	100.00

จากตาราง 3 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ มีความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด (มีความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ การเอาชีวิตรอดในน้ำ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ) ระดับปานกลาง ร้อยละ 58.27

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลไกการดำเนินงานทีมผู้ก่อการดีป้องกันการจมน้ำระดับทองแดงปี 2561 เริ่มต้นจากมีสถานการณ์เด็กจมน้ำเสียชีวิตในพื้นที่ หน่วยงานท้องถิ่น และสาธารณสุขจึงมีการคืนข้อมูลให้กับพื้นที่รับทราบ ทำให้ชุมชนเห็นถึงปัญหา และร่วมกันหามาตรการป้องกัน โดยมีการบูรณาการการดำเนินงานป้องกันการจมน้ำจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.), โรงพยาบาล, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.), อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.), ครู, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.), มูลนิธิกุ๊กกั๊ก, ทีม

กัซิป, ผู้นำชุมชน, ผู้นำศาสนา, กรรมการชุมชน และหน่วยงานที่สนับสนุนสถานที่ฝึกปฏิบัติ ได้แก่ มหาวิทยาลัย, สถาบันการพลศึกษา และโรงเรียนตำรวจภูธร งบประมาณส่วนใหญ่ได้รับสนับสนุนจากกองทุนสุขภาพตำบล รองลงมาเป็นสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งบประมาณที่ได้รับอยู่ระหว่าง 20,000 - 90,000 บาทต่อปี กิจกรรมประกอบด้วย การสำรวจและจัดการแหล่งน้ำ เสี่ยง ติดตั้งป้าย/อุปกรณ์ช่วยคนตกน้ำ ให้ความรู้ในชุมชน/สถานบริการสาธารณสุข/โรงเรียน สอนหลักสูตรว่ายน้ำ เพื่อเอาชีวิตรอด สอนฝึกปฏิบัติการช่วยฟื้นคืนชีพ สื่อสารประชาสัมพันธ์ และประเมินผลการดำเนินงาน ทีมผู้ก่อการดีส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการสอนหลักสูตรว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดให้กับเด็ก และประชาชน ให้สามารถช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้น เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่สามารถลดการเสียชีวิตเด็กจมน้ำได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ มีความรู้การว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด (มีความรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำ, การเอาชีวิตรอดในน้ำ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ) ระดับปานกลาง ร้อยละ 58.27 สอดคล้องกับ รัชณี ธิติยประเสริฐ (2560) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานป้องกันการเสียชีวิตจากการจมน้ำในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องป้องกันการเสียชีวิตจากการจมน้ำ ก่อนดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 63.33 และนักเรียนเกินครึ่ง (ร้อยละ 53) ไม่ทราบว่ถึง กะละมังอาบน้ำเด็ก กระติกน้ำ สามารถทำให้เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีจมน้ำได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค ได้วิเคราะห์ความเสี่ยงการเสียชีวิตจากการจมน้ำ ในช่วงปีพ.ศ. 2554-2558 พบว่า กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 3 ขวบ จมน้ำเสียชีวิตสูงเฉลี่ยถึงปีละ 192 คน หรือประมาณร้อยละ 21 ของกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีทั้งหมด และภาชนะที่เด็กกลุ่มนี้จมน้ำเสียชีวิต ได้แก่ ถังน้ำ ถังสี กะละมัง กระติกน้ำ โถง และอ่างอาบน้ำในห้องน้ำภายในบ้าน และในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่คิดว่าเป็นแหล่งน้ำที่มีอันตรายสำหรับเด็ก เพราะบางครั้งเด็กเล็กมักจะจมน้ำในภาชนะที่มีน้ำเล็กน้อยประมาณ 1-2 นิ้วเท่านั้น สาเหตุเกิดจากผู้ดูแลเด็กปล่อยเด็กไว้ตามลำพัง โดยไปทำกิจกรรมบางอย่างเพียงระยะเวลาสั้น ๆ เช่น เข้าห้องน้ำ ทำกับข้าว คุยโทรศัพท์ เปิด-ปิดประตูบ้าน ซึ่งเป็นระยะเวลาเพียงไม่กี่นาที และไม่คิดว่าแหล่งน้ำดังกล่าวจะเป็นอันตรายเพราะมีระดับน้ำเพียงเล็กน้อย ซึ่งปัจจัยเสี่ยงต่อการจมน้ำในเด็กเล็กมีความสัมพันธ์กับการดูแลของผู้ดูแลเด็ก และต้องมีการจัดการแหล่งน้ำเสี่ยงในบ้านที่ดี เพราะบางครั้งเด็กอาจจะเดินตามสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว หรือแม่แต่ของเล่นลูกกลม ๆ อย่างลูกบอลโดยไม่ทันระวัง และพลัดตกลงไปในน้ำหรือในบ่อน้ำรอบ ๆ บ้าน ได้ และจากการศึกษาพบว่านักเรียนสามารถว่ายน้ำได้ ร้อยละ 23.77 สอดคล้องกับการประเมินผลการว่ายน้ำของเด็กไทยอายุ 5-14 ปีของสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค (2556) พบว่าเด็กไทยกว่า 8 ล้านคน ว่ายน้ำเป็นเพียงร้อยละ 23.7 หรือประมาณ 2 ล้านคน ซึ่งอัตราส่วนของเด็กไทยที่ว่ายน้ำเป็นอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และจากข้อมูลการเสียชีวิตของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขปี 2545-2556พบว่ามียุติกรรมจมน้ำเสียชีวิตสูงถึง 5,298 คน หรือประมาณปีละ 442 คน และพบว่า ร้อยละ 74.1 ของเด็กที่ตกน้ำจะเสียชีวิต โดยเป็นเด็กที่ว่ายน้ำเป็นถึงร้อยละ 26.3 (สำนักโรคไม่ติดต่อ, 2556) ซึ่งให้เห็นว่าถึงแม้เด็กจะว่ายน้ำเป็นหรือว่ายน้ำเก่ง ก็มีโอกาสจมน้ำเสียชีวิตได้เช่นเดียวกัน ปัจจัยเสี่ยงการจมน้ำของเด็กวัยเรียนเกิดจากการมีพฤติกรรมการเล่นน้ำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ การเล่นไล่จับ จับหัวคนน้ำ ว่ายน้ำแข่งขันเล่น นานจนเป็นตะคริวหมดแรง โดยมีปัจจัยเอื้อต่อการเกิดเหตุ ได้แก่ การเล่นน้ำในสภาพน้ำอันตราย รวมทั้งไม่มีผู้ดูแลขณะเล่นน้ำ ไม่มีทักษะที่ดีในการว่ายน้ำ/ช่วยคนจมน้ำ (เกศรา แสนศิริวิสุข และวิภาภรณ์ เหมไพศาล พิพัฒน์, 2548) ซึ่งกรมควบคุมโรค ได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายภาคท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมสร้างเด็กไทยให้มีภูมิคุ้มกันป้องกันการจมน้ำ โดยเริ่มจากการอบรมครูผู้สอน (ครู ก) ตามหลักสูตรว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอด ตั้งแต่ปี 2552 และขยายผลอบรมครูผู้สอน (ครู ข) อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพื่อผลักดันให้มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าวให้กับเด็กทั้งในระบบ และนอกระบบการศึกษา ซึ่งจะมีส่วนในการช่วยลดการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็กอีกทางหนึ่ง และจากผลการศึกษาพบว่าเด็กเกินครึ่ง (ร้อยละ 55.11) เมื่อพบคนจมน้ำจะ

กระโดดลงไปช่วยทันที เพราะว่ายน้ำเป็น แสดงว่าเด็กไม่รู้จักการร้องขอความช่วยเหลือก่อน ซึ่งถือว่าเด็กยังขาดทักษะการป้องกันตนเอง และการช่วยเหลือตนเองเมื่อตกน้ำ จากข้อมูลการเฝ้าระวัง สำนักโรคไม่ติดต่อ พบว่าเด็กจะจมน้ำเสียชีวิตพร้อมกันครั้งละหลาย ๆ คน เนื่องจากเด็กไม่รู้วิธีการเอาชีวิตรอดในน้ำ และวิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้องจึงมักกระโดดลงไปช่วยคนที่ตกน้ำ การจมน้ำเสียชีวิตจะเกิดขึ้นภายใน 4 นาที ภายหลังจากที่ตกลงไปในน้ำ การช่วยเหลือหลังเกิดเหตุจึงค่อนข้างไม่ทันการณ์ ในการเล่นน้ำอย่างปลอดภัยหากว่ายน้ำไม่เป็นขอให้สวมเสื้อชูชีพหรือใช้อุปกรณ์พยุงตัวตลอดเวลา ไม่ดื่มสุรา ไม่เล่นน้ำคนเดียว ไม่เล่นน้ำในตอนกลางคืนหรือขณะมีฝนตก และไม่กระโดดลงน้ำที่ไม่ทราบสภาพใต้น้ำ ที่สำคัญอย่าปล่อยให้เด็กเล่นน้ำตามลำพัง โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ จะต้องอยู่ในสายตาคู่มือผู้ปกครอง และไม่ปล่อยให้เด็กยืนใกล้ขอบบ่อ ขอบสระ หรือภาชนะใส่น้ำ เพราะอาจลื่นพลัดตกลงน้ำ และไม่สามารถช่วยตัวเองได้ ทั้งนี้หากพบคนตกน้ำให้หาอุปกรณ์และคนมาช่วย ยึดหลัก “ตะโกน โยน ยื่น” โดยตะโกนเรียกให้คนมาช่วย โยนอุปกรณ์ลอยน้ำที่อยู่ใกล้ตัวให้คนที่ตกน้ำ เช่น ขวดน้ำพลาสติกเปล่า ถังแกลอนพลาสติกเปล่าผูกเชือก ห่วงชูชีพ โดยโยนครั้งละหลาย ๆ ชิ้น และยื่นอุปกรณ์ให้คนตกน้ำจับ เช่น ไม้ ผ้าขาม้า เสื้อ เพื่อดึงตัวขึ้นจากน้ำ ห้ามกระโดดลงไปช่วยอย่างเด็ดขาด เพราะอาจจะถูกกดรัดและจมน้ำเสียชีวิตพร้อมกันได้

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. การคืนข้อมูลให้พื้นที่เพื่อให้ทราบสถานการณ์ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยแก้ปัญหาเด็กจมน้ำ
2. ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม
3. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม และเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง
4. กระทรวงศึกษาธิการควรบรรจุหลักสูตรว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดเป็นหลักสูตรภาคบังคับ เพื่อให้เด็กอายุ 5 ปีขึ้นไปทุกคนว่ายน้ำเป็น มีความรู้/ทักษะการเอาชีวิตรอดในน้ำ และรู้วิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้องสามารถช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่นได้
5. ควรสร้างทีมเครือข่ายผู้ก่อการดีป้องกันเด็กจมน้ำอย่างน้อยตำบลละ 1 ทีม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้เกิดการบูรณาการภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ
6. ควรมีการขยายวงกว้างเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ช่วยรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชน ผู้ปกครอง และเด็กเกิดความตระหนักในการป้องกันการจมน้ำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น ประสบการณ์การจมน้ำของเด็กวัยเรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาสาเหตุการจมน้ำ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการจมน้ำของเด็กวัยเรียนต่อไป

References

- กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์ และอภิชาติ เมฆมาสิน. (2547). การศึกษาปัจจัยเสี่ยงของการเสียชีวิตจากการจมน้ำในเด็ก พ.ศ.2543-2545. กรุงเทพฯ: สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- กองนโยบายยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข. (2559). จำนวนและอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำ พ.ศ.2549-2558. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบาย และยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.
- กองนโยบายยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข. (2560). จำนวนและอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำ พ.ศ. 2549-2559. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบาย และยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2561). การจมน้ำเสียชีวิตปีพ.ศ.2560 (ข้อมูลเบื้องต้น ณ 1 กุมภาพันธ์ 2561). กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- กึ่งกาญจน์ จงสุขไกล. (2562). การรับรู้ข่าวสารปัญหาเด็กจมน้ำในประเทศไทย. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(2), 48-68.
- เกศรา แสนศิริวิสุข และวิภาภรณ์ เหมไพศาล พิพัฒน์. (2548). สาเหตุนำของการจมน้ำในเด็กที่เสียชีวิต จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2543-2546. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 4(มกราคม-กุมภาพันธ์), 57-65.
- บุศรา ชัยทัศน์. (2554). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการจมน้ำในเด็กวัยเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุศรา ชัยทัศน์ และนรลักษ์ณธ์ เอื้อกิจ. (2558). บทบาทพยาบาลอนามัยโรงเรียนในการป้องกันการจมน้ำในเด็ก. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 29(1), 144-156.
- รัชณี ฤทธิประเสริฐ (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานป้องกันการเสียชีวิตจากการจมน้ำในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2562 จาก http://203.157.186.16/kmblog/page_research_detail.php?ResID=821
- สัมพันธ์ เอกเฉลิมเกียรติ. (2550). ทบทวนวรรณกรรมการจมน้ำของเด็ก. ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรมพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ. (2559). รายงานภาระโรคและการบาดเจ็บของประชากรไทย พ.ศ.2556: การสูญเสียปีสุขภาวะ (Disability-Adjusted Life Year: DALY). ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์จำกัด.
- สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค. (2560). การเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับชาติ (Injury Surveillance System: IS) ปีพ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2552). สถานการณ์การตกรน้ำ จมน้ำของเด็กในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรมพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แนวทางประเมินผู้ก่อการดี (Merit Maker) การดำเนินงานป้องกันการจมน้ำ (ฉบับปรับปรุงปี 2560). พิมพ์ครั้งที่ 5 บริษัทราไทยเพลสจำกัด.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ. (2562). แนวทางการดำเนินงานป้องกันการจมน้ำปี 2562. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://www.thaincd.com/2016/mission/documents-detail.php?id=13375&tid=37&gid=1-027>
- สุชาติา เกิดมงคลการ, สัม เอกเฉลิมเกียรติ และคณะ. (2557). ประเมินผลการดำเนินงานป้องกันเด็กจมน้ำ “วัดชินป้องกันเด็กจมน้ำ”. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- สุชาติา เกิดมงคลการ สัม เอกเฉลิมเกียรติ และกึ่งกาญจน์ จงสุขไกล และคณะ. (2558). การสำรวจการใช้เสื้อชูชีพในประเทศไทย. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- สุชาติา เกิดมงคลการ สัม เอกเฉลิมเกียรติ และกาญจน์ย์ ดำนาคแก้ว. การวิเคราะห์เชิงพรรณนาข้อมูลระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บจากการตกรน้ำ จมน้ำ ทั้ง 5 มิติของการทำงาน. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2549). การทบทวนเรื่องสถานการณ์การจมน้ำในประเทศไทยและมาตรการแก้ไข. ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2562 จาก www.csip.org.
- World Health Organization. (2014). *The Global Report on Drowning*. Retrieved 3 March, 2019 from: http://www.lifesaving.bc.ca/sites/default/files/WHO_Report_on_Drowning.